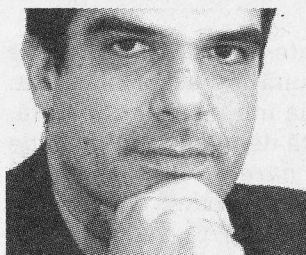

■ cronica edițiilor de răzvan voncu

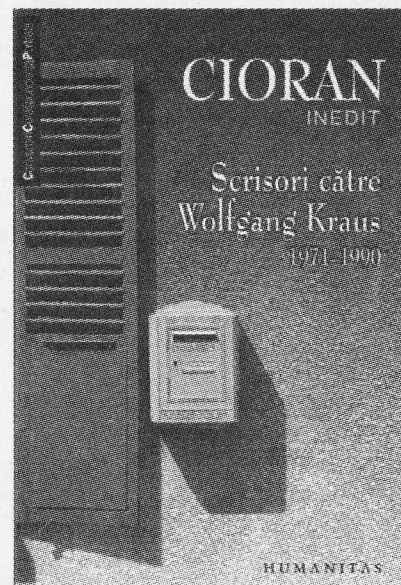
Cioran necunoscut

Descoperirea unui set de scrisori provenind de la un mare scriitor este întotdeauna privită ca un eveniment, chiar și atunci când substanța epistolelor este minoră.

În cazul particular al lui Emil Cioran, interesul este sporit de împrejurarea că gânditorul s-a străduit, poate mai mult decât oricare alt scriitor contemporan, să își estompeze „scriitura taciturnă” în favoarea „scriiturii publice”.

Scrisori către cei de-acasă și corespondența cu Friedgard Thoma atrăseseră deja atenția asupra unor aspecte mai greu de decelat ale personalității lui Cioran: duioșia acestui spirit radical, vulnerabilitatea sa, afabilitatea, interesul pentru faptul mărunț cotidian, umorul aparte. O descoperire literară de proporții, aparținându-i germanistului George Guțu, adâncește și completează aceste observații. Este

Felul în care a fost dată la iveală substanțiala corespondență dintre cei doi are ceva dintr-un roman polițist. Respectivul dosar a fost descoperit în Arhiva Literară a Bibliotecii Naționale Austriece din Viena, în urma unei conjuncții de factori, în care întâmplarea și detectivistica literară au jucat, pe rând, rolul decisiv. Astfel, George Guțu, aflat în bibliotecă pentru cercetări legate de activitatea scriitorului Manès Sperber, a ajuns la un moment dat la manuscrisele rămase de la Wolfgang Kraus. Corespondent pasionat, Kraus a lăsat în urma sa o recoltă epistolară de dimensiuni respectabile, în care figurau, conform notei de inventar, și nume românești. Dând, în repertoriu, peste numele lui Cioran, George Guțu a solicitat să consulte mapa aferentă. Spre surpriza sa, era vorba de un dosar voluminos, conținând nu mai puțin de 158 de epistole trimise de Cioran lui Wolfgang Kraus, la care se adău-

Cioran – Scrisori către Wolfgang Kraus. 1971-1990, traducere din germană, ediție îngrijită și note de George Guțu, Editura Humanitas, București, 2009, 291 p.

din jurnalul lui Kraus, referitoare la relația și corespondența cu Cioran. Se simte școala germană a editorului, care este câteodată de o acribie năucitoare pentru spiritul nostru meridional. Fiecare nume propriu mai puțin cunoscut cititorului român – ba, câteodată, și cele cunoscute –, fiecare împrejurare publică sau privată la care expeditorul se referă aluziv, este explicată și, pe cât posibil, elucidată. Fără să îl flatez pe George Guțu, pot spune că

Și totuși, cum scria Cioran în germană? Editorul dă, la această întrebare, două răspunsuri contradictorii.

favorizeze lectura discursului cioranian, în detrimentul fidelității filologice.

Deși nu știu germană, nu mă sfiesc să afirm că traducerea este de un înalt nivel, atât semantic, cât și stilistic. „Nespecialistul” care se declară a fi George Guțu l-a citit cu atenție pe Cioran și i-a tradus inspirat *dicțiunea ideilor*, într-un mod care ne face să descoperim în text, la tot pasul, fraze și formulări la fel de reușite ca acelea din eseistica sa. *Îl recunoști pe Cioran* în aceste epistole redactate în germană, iar aceasta este, cred, dovada cea mai elocventă că ne aflăm în fața unei traduceri de calitate.

Și totuși, cum scria Cioran în germană? Editorul dă, la această întrebare, două răspunsuri contradictorii. Mai întâi declară răspicat: „Marele stilist al limbii franceze se dovedește a fi în aceste scrisori concepute în limba germană *un virtuoz al limbii lui Goethe* (s.m.)” (*Cuvânt înainte*, p. 6). După numai câteva pagini, însă, adaugă un semnificativ bemol virtuozității cioraniene în „limba lui Goethe”: „Am avut tot timpul sentimentul straniu că Cioran era în germană mult mai aproape de limba română decât, poate, și-ar fi dorit el însuși. Traducerea nivelează, prin forța lucrurilor, o serie de devieri de la canoanele gramaticale, lexicale sau sintactice ale limbii germene, prezente în textele originale (s.m.)”

proporții, aparținându-i germanistului George Guțu, adâncește și completează aceste observații. Este vorba despre corespondența purtată de Cioran, vreme de 19 ani, cu scriitorul, gânditorul și editorul austriac Wolfgang Kraus*.

Conferințele Monica Lovinescu
Str. Alecu Russo, nr.13-19, et. 5, Ap. 11, sectorul 2, București

Miercuri 2 iunie, ora 17.30
Prof. Eugen Negrea (Universitatea București)
Conferințele epistolografice: toale și literatură românească în anii fundamentarului comunist

Vineri 11 iunie, ora 17.30
Conf. Rumana Căsimanu (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj), Tomislav Maronec (Postcomunismul românesc: dosare, istorie și critică)

Miercuri 16 iunie, ora 17.30
Prof. Vladimir Tismăneanu (Universitatea Maryland, USA)
Despre comunism: destinul unei religii seculare

Radio România
SAPT
TOMIS
Luceafărul
58

era vorba de un dosar voluminos, conținând nu mai puțin de 158 de epistole trimise de Cioran lui Wolfgang Kraus, la care se adaugă două aparținându-i partenerei filosofului, Simone Boué, și copiile a cinci scrisori dactilografiate, expediate de Kraus lui Cioran. După cum mărturisește editorul în *Cuvânt înainte*, surpriza a fost enormă nu numai pentru el, ci și pentru urmașii lui Wolfgang Kraus. Cu multă amabilitate, aceștia și-au dat acordul pentru ca profesorul Guțu să alcătuiască prezenta ediție, care a apărut înaintea celei germane (premieră ce demonstrează, odată în plus, excelența Editurii Humanitas).

Trebuie spus de la bun început că, deși George Guțu nu este un specialist în Cioran sau în literatura română (după cum el însuși recunoaște în pomenitul *Cuvânt înainte*), ne aflăm în fața unei ediții excelent alcătuite, utilă atât specialiștilor în Cioran, cât și cititorului obișnuit, dornic să pătrundă în intimitatea unei corespondențe surprinzătoare prin durată, regularitate și dimensiuni. Nu este o ediție critică, fiindcă nu cuprinde versiunile originale, în limba germană, ale scrisorilor. În afara acestei lacune asumate, ediția are tot aparatul cerut de o asemenea întreprindere, și, înainte de toate, o structură clară, menită să faciliteze utilizarea ei. Materialul este împărțit în patru capitole: 1. scrisori expediate de Cioran între 1971 și 1990, ordonate cronologic și însoțite de cuvenitele note explicative, 2. scrisori expediate de Simone Boué, 3. scrisori trimise de Wolfgang Kraus (adnotate, și ele, cum se cuvine), și, în sfârșit, 4. fragmente

privata la care expeditorul se referă aluziv, este explicată și, pe cât posibil, elucidată. Fără să îl flatez pe George Guțu, pot spune că nu se cunoaște deloc presupusa sa competență limitată în materie de Cioran: lecturile filosofului, la care adesea se referă în scrisorile către Kraus, sunt identificate cu exactitate, fie că este vorba de spațiul cultural germanic, fie că nu. Tot așa și întâmplările politice, prietenii, întâmplările domestice, referințele la propria operă română și franceză: editorul știe totul despre contextul corespondenței și însoțește scrisorile de toate informațiile necesare dezambiguizării lui. Din când în când, cum spuneam, este chiar exasperant de riguros în respectarea normelor editoriale. Căci, dacă la limită putem înțelege, de pildă, nota care însoțește, în scrisoarea 92, numele scriitorului german din România Alfred Margul-Sperber (la p. 157 a ediției de față), găsim, în scrisoarea 85, o notă și în dreptul numelui lui A. E. Baconsky (p. 145)! Dacă hiper-corectitudinea poate fi un defect, este singurul pe care îl putem, eventual, atribui editorului.

Editor care, să nu uităm, a și tradus textul în românește. La acest capitol, George Guțu a optat – în absența versiunii originale în limba germană – pentru corectarea tacită a greșelilor de limbă ale filosofului. Precizez că vorbim de o derogare obligatorie de la normele filologice, câtă vreme, fără originale, cititorul ar fi putut fi bulversat dacă greșelile de limbă ale lui Cioran ar fi fost reproduse ca atare. George Guțu a preferat – și bine a făcut – să

racional, o serie de devieri de la canoanele gramaticale, lexicale sau sintactice ale limbii germane, prezente în textele originale (s.m.)” (p. 13). George Guțu confirmă, deci, cu jumătate de gură, că declarațiile lui Cioran despre neajunsurile exprimării sale în germană nu erau doar o cochetărie... Filosoful gândea bine nemțește, dar scria cu greșeli: câte, ne va spune ediția germană.

Am lăsat la urmă conținutul acestei corespondențe. Ea îi va interesa, cu siguranță, pe cercetătorii operei și personalității lui Cioran, și mai ales pe cei care s-au grăbit să-l psihanalizeze înainte de-a dispune de documente autentice ale discursului său privat. Cioran este surprinzător de cald și de cordial în această corespondență, putând trece foarte repede de la reflecții despre spiritul european la lamentări pe tema dificultăților bătrâneții și de la remarci nihiliste la observații aplicate, pătrunzătoare, pe marginea cărților la care lucra Kraus. Simplul fapt că relația epistolară dintre acești scriitori, pe care nu îi leagă aparent nimic (în afara unei deziderale apartenente la defuncta Dublă Monarhie), durează 19 ani, cu o medie de 7-8 scrisori pe an, spune în sine suficient de multe despre cantitatea de *Cioran necunoscut* pe care textul ne-o livrează. Mai ales că, păstrându-se doar 5 scrisori ale lui Kraus, avem de-a face, în fond, cu un întins monolog privat al lui Emil Cioran...

O ediție admirabilă, de citit din scoarță-n scoarță. ■